

Skål för familjen

OM VÅLD OCH ALKOHOL I NÄRA RELATIONER

3.

Förord

4.

Kaos i huvudet

6.

När den man
litar på slår

10.

Bättre på barnhem

11.

Livsgnistan tillbaka

12.

Blött samhälle =
mer våld

14.

Samtal om våld

15.

Mucho macho

16.

En fråga om makt

18.

Männen slutade dricka

20.

Självklart kan vi
förändra

21.

Män – engagera er!

22.

Vad kan vi göra?

26.

Fördjupningsfrågor

27.

Källförteckning

REDAKTÖR: Helena Karlsson.

GRAFISK FORM: Anton Hull.

OMSLAGSBILD: XXXXXX XXXXXX

TEXT DÄR INGET ANNAT ANGES: IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut och dess samarbetspartners
Texten »Bättre på barnhem«, sid 10, är skriven av Ulrika Öberg.

TRYCKERI: VTT Grafiska AB, Vimmerby, 2009.

Denna skrift har finansierats med Sidastöd genom Forum Syd. Sida och Forum Syd delar inte nödvändigtvis de åsikter som här framförs.
Ansvar för innehållet är uteslutande författarens. Vid frågor och prenumerationsärenden: IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut;
E-POST: info.bistand@iogt.se TFN: 031-88 75 40 www.bistand.iogt.se PG: 90 04 63-1

Förord

HUR MÅNGA GÅNGER har jag inte upplevt det... Först kommer känslan av att leva i två olika världar, sen efter en stund insikten om hur lika allt är, trots allt.

Jag talar om de många gånger jag mött kvinnor i Afrika, Asien och Latinamerika för att diskutera levnadsvillkor och kvinnors rättigheter. Förutsättningarna är ju så vitt skilda mellan oss kvinnor i den rika världen och de kvinnor vars dagliga kamp oftast gäller att hålla svälten, törsten och sjukdomarna borta från hem och barn. Det kan också handla om skillnader i religion, tradition, tillgång till demokratiska verktyg, lagstiftning och fungerande rättssystem.

Jag frågar mig om jag någonsin kan sätta mig in i hur det är att vara kvinna där borta? Hur skall hon på andra sidan bordet kunna förstå om jag berättar om kvoterad föräldraförsäkring, Jämo och kriminalisering av torskar? Hur skall vi få en meningsfull dialog? Men så händer det – likadant varenda gång. Efter en stunds trevande samtal »kokar det ner« till några väldigt grundläggande frågor och vi upplever båda någon slags igenkännandets glädje, trots att allt minsann inte är något att glädjas över. Men vi förstår varandra och isen är bruten.

Rik eller fattig – i grunden handlar det om kvinnors rätt att ta makten över sina egna liv, att myndigförklaras och att inte tvingas vara ett ekonomiskt bihang till en man eller hans släkt. Det handlar om våld i hemmet, som vi känner igen överallt, i alla länder, i alla kulturer. Det handlar om det sexuella våldet och prostitutionen, om kvinnokroppen som ägodel och handelsvara. Det

handlar om barnen, att vilja skydda sina barn från allt ont och ge dem ett bättre liv än det man själv har.

Säg den kvinna runt om i världen som inte skulle känna igen sig i detta! Säg den kvinnoorganisation eller biståndsorganisation som inte säger att detta är viktiga frågor! Sätt sen alkoholens verkningar i relation till alla dessa grundläggande kvinnofrågor och du ser sambandet!

Med denna skrift sätter vi strålkastarljuset på en åtgärd som radikalt skulle kunna förbättra kvinnors och barns villkor i hela världen, nämligen att minska alkoholens framfart. Insikten sprider sig nu att alkoholen är ett utvecklingshinder. Här visar vi att den är ett särskilt stort hot och hinder för kvinnors rätt och barns trygghet därför att där alkoholen finns, där finns våldet.

MAJ-LIS LÖÖW

Ordförande

IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut

Under våren 2009 gjorde Sveriges Radios P1 en reportageserie om alkohol och våld. Serien innehöll reportage såväl från Sverige som från andra länder. SRs reportrar Jörgen Huitfeldt och Anders Holmberg besökte bland annat Malawi – ett av världens fattigaste länder. Där får många kvinnor betala ett högt pris för männens drickande. Detta är utdrag ur SRs reportage.

MALAWI:

Kaos i huvudet

Under hela Hendelinas tid som gift kvinna drack hennes man Daniel. Och med fyllan kom våldet. Till och med när familjen svalt fortsatte drickandet. Idag har Daniel slutat misshandla sin fru, och han vill prata om det som hände, för att försöka förstå.

EN RESA PÅ LANDSBYGDEN i Malawi. Mitt i ingenstans öppnar sig plötsligt den täta skogen av majs- och tobaksplantor och en by med enkla tegelhus avtecknar sig mot den röda jorden. Här ligger Kenenga victim centre, ett skyddsboende för misshandlade kvinnor. Centret är ett samarbete mellan polisen och de traditionella styresmännen för området Mtema. På centret finns Hendelina Daniel som är dryga 30 år och har levt ihop med sin man Daniel sedan de gifte sig för 14 år sedan. Redan då hade han börjat dricka det lokalbryggda ölet.

– Eftersom Daniel så ofta har varit full har det aldrig blivit någon utveckling för vår familj. Och våldet blev värre och värre, berättar Hendelina.

Hendelina försökte alltid ta upp bristen på pengar med honom när han var nykter. Men han gav aldrig några svar på hennes frågor då, utan gick istället iväg till den lokala puben. När han sedan kom hem full gav han sig på henne och började slå.

– En gång jagade han mig med kniv och snittade upp mitt ansikte precis under vänstra ögat. Barnen tittade på.

Hon pekar och visar det ärr som fortfarande finns kvar som minne av den kvällen.

I början av 2000-talet drabbades stora delar av Malawi av hungersnöd och då hade vi så ont om mat att barnens magar svullnade upp.

– Men Daniel slutade ändå inte upp med att dricka. Och inte heller med att slå mig, berättar Hendelina.

Hennes man Daniel dyker upp. Han vill gärna berätta han också. Och när han tänker tillbaka på alla år då han misshandlat Hendelina är det en händelse som det gör särskilt ont att tänka på.

– Min fru hade precis fött barn. Ändå gick jag in till henne efter en natt på krogen och slog henne så illa att hon till slut

FOTO: TRIVCE BÖLSTAD, PHOENIX

Varför han blir våldsam av att dricka kan han inte riktigt förklara.

blev tvungen att lämna huset springande med vår tremånadersbaby i famnen.

Daniel började med alkohol redan när han slutade skolan och sen blev det mer och mer för varje år. Varför han blir våldsam av att dricka kan han inte riktigt förklara:

– Det blir liksom kaos i huvudet och jag börjar missuppfatta saker som människor säger till mig. Trots att min fru talar hövligt till mig tycker jag att hon är oförsämd, säger Daniel.

Daniel har fortfarande inte helt slutat med att dricka.

– Men han slår mig aldrig längre, säger Hendelina. Vändpunkten kom när jag bestämde mig för att lämna honom. Även om jag såg en risk att han skulle bli så arg

att han slog ihjäl mig vågade jag ändå säga det rakt ut till honom. Men reaktionen blev inte den jag trodde. Istället blev han rädd. Och ungefär samtidigt fick vi höra talas om victim support unit och bestämde oss för att gå dit.

Samtalen där ledde fram till att Daniel slutade slå och nu lever vi ett ganska normalt liv, berättar Hendelina. För fyra år sedan fick de ännu ett barn – en dotter. Och av tacksamhet för den hjälp de fick av kommittén mot könsrelaterat våld, The Genderbased Violence Committee, bestämde de sig för att hon skulle få heta – Gender. <

Fotnot:

Fler artiklar ur reportageserien »Den blinda fläcken – om alkoholens konsekvenser« kan läsas på sr.se/p1/kaliber

När den man litar på slår

Det var outhärdligt att vara hemma när han skrek och slog mig och barnen, berättar Sarojini i Sri Lanka. Det blir liksom kaos i huvudet när jag druckit, menar Daniel i Malawi. Mina föräldrar brukade slå mig, säger ugandiska Rose. Där våldet finns, där finns också ofta alkoholen. Utanför krogen men också i familjen där mannen berusat sig på det lokalbryggda ölet.

TEXT: HELENA KARLSSON

DET ÄR INTE RIKTIGT så enkelt att alkohol per automatik leder till våld, eller att våldet i samhället alltid ökar i samma grad som alkoholkonsumtionen. Men visst finns sambandet mellan alkohol och våld. Att sambanden är komplexa har bland annat att göra med kultur och förväntningar.

I Europa varierar både konsumtion och inte minst dryckesmönster stort inom regionen. I länder som Sverige, Finland, Ryssland och Storbritannien dricker de flesta inte dagligen men när man gör det, då är det fyllan många vill åt. I södra Europa dricker man oftare, men mindre varje gång. Och här märks också skillnader i sambandet mellan alkohol och våld. I Italien svarade 1,2 procent av männen i en WHO-studie att de varit iblandade i våldsamheter efter att de druckit. I Storbritannien var siffran 7,5 procent.

En förklaring kan vara att man i olika kulturer har »lärt sig« att reagera på olika sätt när man dricker. I Sverige »ska« man bli våldsam av att dricka. Men oavsett land leder alkoholen till ett »tunnelseende« där man misstolkar signaler och sinnesintryck från omgivningen. De spärrar som i nyktert tillstånd finns mot att ta till våld, försvinner.

Sambanden mellan alkohol och våld är starkast i länder med berusningsdrickande. Men även i länder som Frankrike och Italien används alkoholen som en förklaring, eller ursäkt för ett våldsamt beteende. Enligt undersökningar inom EU-programmet DAPHNE anser 95 procent av européerna att alkohol är en huvudsaklig faktor bakom våldet som riktas mot kvinnor och barn.

Det internationella forskningsprojektet GENACIS studerar gender, kultur och alkohol. Inom studien

har man bland annat tittat på Costa Rica, där våld i nära relationer är ett ökande problem. Även antalet kvinnor som dödas av våldet ökar. Här har forskarna sett att bland dem som dricker, sker det också mer våld. Enligt GENACIS-studier i Uganda brukade tre fjärdedelar av männen hamna i gräl med sin partner efter att de druckit.

Stefan Lindberg är leg psykoterapeut som i många år jobbat med barn som bevittnat våld. I IOCT-NTO:s Juniorförbunds rapport »Dags att se barnen« säger han:

– Det är väldigt vanligt att de män jag möter skyller på alkoholen. De tycker att den på något sätt ska befria dem från ansvar. Men mitt budskap är att »du har ansvar för våldet«. De kan inte heller skylla på att kvinnan provocerat eller att barnet inte uppfört sig.

Men oavsett land leder alkoholen till ett »tunnelseende« där man misstolkar signaler och sinnesintryck från omgivningen.

Om pappan i familjen låter pengarna gå till öl och sprit försätter han hela familjen i en svår ekonomisk situation.

För det är främst männen som står för våldet. Women's Friend Foundation i Thailand konstaterar i en studie att det finns en föreställning om att män »äger« sin fru och har rätt att slå henne. Dessutom ska en »riktig karl« dricka. Så många som 70–80 procent av männen som drack alkohol i den thailändska studien, hade slagit sina fruar eller barn.

Och nog drabbas kvinnor av våldet: en tredjedel av alla kvinnor har utsatts för våld under sin livstid, enligt UNIFEM, FNS utvecklingsfond för kvinnor. Det mesta av våldet sker i nära relationer. En WHO-undersökning från 2005 i tio länder visar att mer än hälften av kvinnorna i Bangladesh, Peru och Tanzania har blivit misshandlade eller våldtagna av sina partners. I Etiopien så mycket som 71 procent. Endast i Japan var siffran lägre än 20 procent.

Brister i lagstiftning och rädsla för stigmatisering hindrar kvinnor från att söka hjälp. En positiv trend är att allt fler stater inför lagar som bestraffar våld i nära relationer.

Studier från olika delar av världen pekar på att en hög alkoholkonsumtion – riskbruk och missbruk – ökar riskerna för våld. I Sverige har Ulrika Grann, forskare vid Kriminalvården, konstaterat att 52 procent av alla livstidsdömda fångar mellan 1965 och 2007 är alkoholister.

Det riskfyllda drickandet leder också till omfattande problem, som i sin tur kan bli en grogrund för våld. Om pappan i familjen låter pengarna gå till öl och sprit försätter han hela familjen i en svår ekonomisk situation. För den som redan lever i fattigdom blir konsekvenserna förödande.

»Min man är ett fyllo«, säger Wezi Manza från Malawi, när hon blir intervjuad i en reportageserie

i Sveriges Radios p1. »Vi har varit gifta i åtta år och varje gång han är full så slår han mig.« I Malawi kostar en liter av det lokalproducerade ölet Chibuko fyra kronor, och många män blir både fulla och mätta av att dricka detta. Hemma finns dock familjen som inte har pengar till mat. Och Wezi Manza är inte ensam. Alkoholproblem är starkt kopplat till fattigdom.

Men även i länder med god välfärd kan ett kraftigt drickande leda till stora problem i familjen; omsorgen om barnen riskerar att brista och förhållandet mellan de vuxna präglas av spänning och

FOTO: SEAN SPRAGUE, PHOENIX

misstro. Den ökade stressen i familjen ökar också risken för våld.

Även den som själv blir utsatt för våld i en relation, för det mesta kvinnan, kan komma att använda alkoholen för att överhuvudtaget stå ut, eller som en självmedicinering. En studie från Island visar att drygt en femtedel av de slagna kvinnorna själva drack, som ett sätt att orka med. I många kulturer är det dock starkt tabu för kvinnor att dricka, vilket kan leda till en ännu större skam för den våldsutsatta kvinnan. Att själv vara berusad är en så kallad riskfaktor för att utsättas för våld,

något som gäller både för den som går hem från krogen och för den kvinna som blir misshandlad i hemmet.

Och så var det barnen. Som ibland blir slagna, för att det anses ingå i uppfostran eller för att föräldern menar att barnet provocerat. Synen på om det är rätt eller fel att slå ett barn skiljer sig åt i olika länder och kulturer. Det som dock är ett obestridligt faktum är att den vuxnes berusning gör våldet grövre och att den som ofta är full även använder våld oftare mot sin familj. Barn blir framförallt vittnen till våld mellan föräldrarna, något som för många kan upplevas som värre än att själv bli slagen. Stefan Lindberg, ur rapporten »Dags att se barnen«, igen:

– Den egna smärtan kan man ha koll på, och det kan nästan vara värre att se sin mamma bli slagen. Föräldrarna är de personerna som egentligen ska ta hand om barnet. Att uppleva detta kan slå undan benen för barnet. Man vet att traumatiska upplevelser förstärks av vissa omständigheter; att traumatiseringen sker över lång tid, och att det otäcka sker i en nära känslomässig relation. Vad kan då vara värre än att ens pappa slår mamma!?

För dessa barn dyker sambandet mellan våld och alkohol upp på ytterligare ett sätt. Barn som bevittnar våld eller hot om våld löper en större risk att själva hamna i ett riskbruk senare i livet. Kopplingen mellan alkohol och övergrepp av barn finns till och med innan det blivit fött; om modern dricker under känsliga perioder av graviditeten finns risk för att barnet får FAS, fetalt alkoholsyndrom, ett syndrom som kan leda till sociala problem.

Redan innan barnet hunnit lämna livmodern riskerar det att utsättas för övergrepp, kopplat till alkohol. ◀

Barn blir framförallt vittnen till våld mellan föräldrarna.

VITRYSSLAND:

Bättre på barnhem

I Vitryssland är alkoholmissbruk ett stort och påtagligt problem. Med missbruket följer ofta våld mot nära familjemedlemmar vilket är en bidragande orsak till att barn far illa och omhändertas.

ÅR 2008 FASTSTÄLLEDES den årliga förbrukningen av alkohol till 12,4 liter ren alkohol/person. Siffran har stigit för varje år. Självklart påverkar ett ökat drickande även situationen i familjen. Enligt åklagarmyndighetens siffror begås 65 procent av alla brott i hemmet av personer i alkoholberusat tillstånd.

På jourbarnhemmet i Zavodskojstadsdelen i Minsk har man 35 platser, men i april 2009 var så många som 47 barn i åldern fyra till sjutton år placerade där. Föreståndaren Anna Gramovitj berättar att 83 procent av de omhändertagna barnen kommer från familjer med alkoholproblem. Situationen ser likadan ut på andra institutioner.

I Vitryssland idag växer knappt 10 000 barn upp på institution och ytterligare drygt 20 000 är placerade i fosterfamiljer för att de inte kan leva med den biologiska familjen. 90 procent av alla dessa barn är socialt föräldralösa, det vill säga föräldrarna är i livet men de klarar inte av att ta hand om sina barn.

FOTO: EKATERINA KOROVA

Grundproblemet när det gäller barn som omhändertas är den utbredda alkoholismen.

Enligt officiella siffror är knappt 180 000 personer registrerade som alkoholister i Vitryssland. Men frivil-

ligorganisationen Förtroendecentrum, som bland annat arbetar med att starta självhjälpsgrupper för personer med alkoholproblem, menar att den siffran bör multipliceras med tio för att spegla verkligheten. ◀

UGANDA:

Livsgnistan tillbaka

– Mina föräldrar brukade slå mig. De ville inte betala kostnader i samband med min skolgång. De tog inte hand om mig och de bråkade hela tiden, säger Rose.

ROSE NAMALA, 13 ÅR, utbildar sig till hårfrisörska genom UYDEL, Uganda Youth Development Link. Roses föräldrar var alkoholister och utsatte henne för fysiskt och psykiskt våld. Idag är Rose är föräldralös och tvingades sluta skolan när hon var nio år då mamman dog. Sedan dess har Rose och hennes syster bara varit hemma. Idag bor Rose med sin farmor i Nalusuga i Uganda.

Rose´s hemland Uganda har enligt Världshälsoorganisationen, WHO, bland världens högsta alkoholkonsumtion per capita. UYDEL, en samarbetspartner till svenska IOGT-NTO-rörelsen, arbetar med utsatta ungdomar i slummen kring huvudstaden Kampala. Ungdomarna får yrkesutbildning på organisationens rehabiliteringscenter Masooli.

När Rose bodde hos sin farmor fick hon höra talas om UYDEL genom en vän i kyrkan. På Masooli har Rose de senaste två månaderna utbildat sig till hårfrisörska. Detta tryggar henne en framtida anställning. Förutom yrkesutbildningen har hon läst livskunskap.

På centret Masooli gäller frihet från droger, fysiskt våld, sexuella trakasserier och övergrepp. Halva dagarna ägnas

åt yrkesutbildning. Här flätas hår, sys kläder, svetsas och lagas lunch åt de andra eleverna. Men de återstående timmarna är minst lika viktiga. Genom livskunskap, teater, sång, dans och sport diskuteras

droger, hiv, relationer och självförtroende. Tror man inte på sig själv och sin egen kapacitet, gör yrkesutbildningen ingen nytta.

För Rose har utbildningen gett tillbaka livsgnistan. På fritiden gillar Rose att spela badminton, sjunga, spela teater och dansa. <

FOTO: UYDEL

Blött samhälle = mer våld

På samhällsnivå finns ett glasklart samband mellan hur mycket alkohol som dricks och hur våldsamt det blir. Detta enligt Ingeborg Rossow som studerat alkohol och våld under lång tid.

TEXT: PIERRE ANDERSSON

- **DET FINNS EN LÅNG RAD** studier som visar att det finns ett samband mellan alkohol och våld. Tydligast är sambanden på samhällsnivån, där kan man se att en ökad alkoholkonsumtion också ger en ökad våldsbrottslighet.

Ingeborg Rossow är forskningschef på norska Sirius, Statens institutt for rusmiddelforskning. Sedan början av nittioalet har hon forskat om alkohol, på senare år har mycket av arbetet handlat om just kopplingen till våld.

Sambanden mellan alkohol och våld finns på flera plan. Ingeborg Rossow återkommer gärna till det hon kallar »aggregerade resultat«, det vill säga de mönster och samband som gäller för samhället i stort.

- Det är viktigt, inte minst när man diskuterar vilken politik man ska föra, att se de här sambanden och problemen på en samhällsnivå. Och där är det helt enkelt så att ett blötare samhälle också ger ett våldsammare samhälle.

Tittar man på individnivå är sambanden ofta mer komplicerade.

- Det har gjorts en del experimentella studier där man studerat människors beteende vid olika berusningsgrad. De här studierna pekar i samma riktning men visar också på mer komplicerade mönster. Här kan man se att människor ofta blir mer aggressiva ju mer alkohol de druckit men att det också oftast finns något annat i situationen som utlöser våldet.

I samma studier kan man se att de som har en tendens att bli aggressiva och våldsamma även i nyktert tillstånd också är de som påverkas mest av att dricka.

- Det finns också en skillnad mellan kvinnor och män. Berusade män blir betydligt oftare våldsamma än berusade kvinnor. Varför det är så har jag inget bra svar på.

Långsiktiga studier på samhällsnivå visar att alkoholpolitiska beslut och åtgärder kan ha stor betydelse för hur våldsbrottsligheten utvecklas. Det handlar om saker som förändringar i hur och var alkohol säljs, vilka öppettider man

FOTO: PIERRE ANDERSON

Tre nivåer av samband mellan berusning och våld

1. HOS VÅLDSUTÖVARNA.

»Berusning leder ofta till konflikter och aggressivitet. Ett rimligt antagande är att våra kognitiva funktioner ändras när vi dricker – det blir helt enkelt svårare att tolka sociala situationer, svårare att läsa ansiktsuttryck och lättare att hamna i missförstånd. Kombinerat med att det är lättare att snöa in på ett spår när man är berusad leder det ofta till konflikter. Våld och aggressivitet blir den enklaste vägen.«

2. HOS OFFREN

»De som utsätts för den här aggressiviteten är ofta själva berusade. Det gör dem mer sårbara och det blir svårare att uppfatta hotfulla situationer och ta sig undan i tid.«

3. HOS DEM SOM BEVITTNAR VÅLDET

»De andra deltagarna i en social kontext går inte in och avbryter hotfulla eller våldsamma situationer i samma utsträckning när de är berusade. Alla de här tre nivåerna har betydelse för hur sambandet ser ut på samhällsnivån.«

sambandet mellan total alkoholkonsumtion och våldsnivån men det är inte lika starkt som det hos oss i norra Europa där berusningsdrickande är betydligt vanligare. ◀

har och om hur många försäljningsställen som finns, men också om hur myndigheterna sköter tillsynen.

– Ett konkret exempel på hur man har lyckats förändra situationen positivt finns i Stockholm. Där har man genom det så kallade Stad-projektet lyckats sänka antalet våldsbrott rejält. Det handlar till exempel om att utbilda krogpersonalen för att minska serveringen till de som redan är berusade samtidigt som man har ökat kontrollerna.

En utvärdering av Stad-projektet visar att våldet har minskat med omkring 30 procent i försöksområdet jämfört med områden där man inte genomfört samma insatser.

– Ett motsatt exempel kan man hämta från Reykjavik på Island, berättar Ingeborg Rossow. I slutet av 1990-talet bestämde man sig där för att ta bort begränsningarna för hur länge krogarna fick servera alkohol.

Tanken med förändringen i Reykjavik var att man skulle få bort de problem man

hade med våldsamheter som utbröt när alla krogar stängde samtidigt.

– Resultatet blev precis tvärtom. Man fick i stället en kraftig ökning både av anmälda våldsbrott och av antalet besök på akutmottagningarna.

Ett annat exempel är situationen i Sovjetunionen under några år i mitten av 1980-talet. Under kommuniststyrets sista år genomfördes ett antal åtgärder för att begränsa supandet och alkoholens skadeverkningar i landet. Priserna på vodka höjdes rejält samtidigt som antalet försäljningsställen minskades.

– På bara ett par år kunde man se att antalet dråp i den manliga delen av befolkningen minskade med 40 procent.

Sambanden mellan alkoholkonsumtion och våld ser inte riktigt lika ut i olika länder och kulturer. Hur starkt sambandet är hänger ihop med hur man dricker.

– I kulturer där berusning förekommer relativt sällan, exempelvis i stora delar av Sydeuropa, finns fortfarande

THAILAND:

Samtal om våld

Jadeth Chaowilai som leder Women's Friend Foundation (wff) i Thailand har sett hur våldsamma män kunnat ändra sitt beteende. Genom att prata med varandra.

WOMEN'S FRIEND FOUNDATION jobbar med kvinnonätverk runt om i landet. Via nätverken gjorde man år 2002 en studie om hur alkohol är en faktor bakom våld i familjen. Studien visar att 70–80 procent av de män som dricker alkohol också använder våld mot både sina fruar och barn, som misshandel och våldtäkt.

Vilken roll spelar alkohol i könsbaserat våld och våld i familjen?

–Våldet har sin bakgrund i föreställningar om att mannen äger kvinnan och har rätt att slå henne, säger Jadeth Chaowilai. Att dricka alkohol innebär också att man ses som en riktig man. Men våldet i familjen är i asiatisk kultur en intern familjefråga. Att göra det känt drar skam över familjen och ingen utomstående blandar sig i, inte heller samhället.

Hur kan man komma tillrätta med alkoholrelaterat våld?

– wff kunde 2004, baserat på den föregående studien, starta programmet »Stop Drink Stop Violence to Women and Children« i de fyra undersökta områdena. Efter rådgivning blev män som tidigare

FOTO: CLAMPO/CONDEC

drack »Stop Drink«-ledare och stödgrupper skapades. I Amnadjareon i nordost slutade 100 män att dricka i en befolkning på 250 familjer. Detta ledde till att 30 kvinnor som levte i en våldsrelation slapp detta.

I Pa-Toh, Thasea och Koh-Keo i södra Thailand har också män som tidigare druckit blivit »Stop Drink«-ledare och håller samtal och diskussioner om alkohol och våld i familjen. I just Pa-Toh har 40 män bildat en »Coffee table committee«

där våld diskuteras och hur man kan få familjen att bli hel igen.

Rådgivningen vänder sig till hela familjen. Mannen förmås se hur alkoholen gör honom våldsam och de utsatta familjemedlemmarna förmås lämna offerrollen och stärks för att hjälpa mannen att sluta dricka. I alla fyra områdena rapporteras minskat våld genom att männen slutat dricka. I Amnadjareon dricker idag bara fem procent av männen. ◀

LATINAMERIKA:

Mucho Macho

Varannan kvinna i Mexiko har utsatts för våld av sin partner. I två tredjedelar av fallen finns alkoholen med. I Costa Rica ökar risken att bli utsatt för våld tio gånger för en kvinna som lever ihop med en man med hög alkoholkonsumtion. Det hör ihop med »machista« – maskulinitet, manlighetsideal.

LATINAMERIKANSKA MÄN är kända för att dricka stora mängder alkohol när de dricker, vilket följer med »machista«. Forskare i Latinamerika menar att förväntningar, dryckesmönster och -kultur, hör ihop med mans- respektive kvinnorollen. Våldet och alkoholmönstren i det latinamerikanska samhället och i familjen är

starkt kopplade till en maskulinitet som präglas av att vilja dominera.

Tillbaka till Mexiko. Här är det kvinnorna, varav hälften inte dricker, som förväntas ta ansvar för andra familjemedlemmar när de dricker. En kvinna ska däremot inte dricka alls. Dricker hon mycket riskerar hon att stötas bort av

samhället. Stigmatiseringen gör att en kvinnas alkoholproblem kan växa sig stora i det fördolda. Det blir svårare att ta sig ur en våldsamt relation. Men studier i just Mexiko visar att kvinnor som ges möjlighet att öka sina inkomster, till exempel genom direkta bidrag eller genom mikrolån, kan förvänta sig mindre våld än tidigare. Beroenderelationen tycks med andra ord styra risken att utsättas för våld.

Även Argentina uppvisar ett starkt samband mellan våld i nära relationer och alkohol. I den argentinska kulturen blir alkoholen många gånger en ursäkt när kvinnan utsätts för våld av sin partner.

Familjen får betala ett högt pris för det alkoholrelaterade våldet. Ett pris som hela nationen får vara med och betala. Man beräknar att produktionsbortfallet till följd av våld i familjen uppgår till minst 1,6 procent av BNP i Nicaragua och två procent i Chile.

En global trend är att kvinnor i allmänhet dricker lite alkohol jämfört med män. Risken att bli utsatt för våld ökar dock – för både kvinnor och män – om man själv är påverkad. Med en mycket medveten marknadsföring vill nu alkoholindustrin göra även kvinnor till alkoholkonsumenter. <

FOTO: PIETRO CENINI, PHOENIX

En fråga om makt

Mäns våld mot kvinnor handlar i grunden nästan alltid om makt. Alkoholen är en bidragande faktor, men för att stoppa våldet behövs grundläggande förändringar.

TEXT: PIERRE ANDERSSON

MÄN SOM SLÅR, hotar och våldtar kvinnor finns överallt. I alla länder, i städer och på landsbygden, i alla samhällsklasser. Våldet skadar inte bara fysiskt. Det förstör familjer, människors förmåga att älska och sprider smärta och självförakt. Ofta finns alkohol med i bilden. Hämningarna släpper, omdömet försvinner, nävarna knyts. Alkoholen blir en nyckel som öppnar våldsdörren. Den utlösande faktorn.

Men alkoholen är knappast grundproblemet när det gäller mäns våld mot kvinnor. Även nyktra män slår. Och även fulla män kan vara fridsamma. I grunden handlar mäns våld mot kvinnor om makt. Om machomyten och om könsroller som krockar med verkligheten.

Roten till mäns våld mot kvinnor finns både hos individen och i de samhällsstrukturer vi lever. Vi lever fortfarande, nästan utan undantag, i patriarkat. System där män på olika sätt – kulturellt, socialt,

juridiskt eller politiskt – är överordnade kvinnor. På en individuell nivå bidrar omgivningens förväntningar, rädsla och undertryckta känslor till en sjukligt dominant manlighet. Att inte vara man nog är en stor källa till osäkerhet.

– Min man och jag är båda välutbildade och tillhör den övre medelklassen i Dhaka, säger en kvinna på ett onlineforum för jämställdhetsdiskussioner som drivs av FN. Trots att vi båda kommer från välutbildade familjer där kvinnors utbildning uppmuntras ser jag att min framgång är en källa till oro för min man. Jag får absolut inte överglänsa honom. Den här osäkerheten tror jag finns i många kulturer.

Män är generellt mer våldsamma än kvinnor. Det är betydligt vanligare att män begår våldsbrott. Män slåss oftare än kvinnor – i skolan, på krogen och på slagfältet. Det är nästan uteslutande män som blir terrorister.

I rapporten »Elimination of Violence against Women« skriver James Lang, forskare och konsult i genderfrågor att »Män och våld verkar gå hand i hand. Precis som våld och strävan efter makt gör det. Därmed inte sagt att våld är en naturlig del av att vara man. Män lär sig att vara våldsamma.«

I FNs diskussionsforum finns ett vittnesmål från en man som lever på gränsen mellan Afghanistan och Pakistan:

– Inför min bröllopsnatt kom min mormor till mig och sa att »du måste ge din fru stryk i natt, annars kommer hon aldrig att respektera dig«. Men i mitt hjärta ville jag inte slå henne.

Mäns våld i nära relationer handlar nästan alltid om att befästa eller införa en ojämställdhet i relationen. Våldet blir ett sätt att skapa eller bevara en bild av hur mannen tycker att kvinnan och förhållandet borde vara.

När man frågar män runt om i världen vad det innebär att vara man handlar svaren ofta om styrka, att vara familjeförstärkare, beskyddare, ledare och beslutsfattare. Påfallande ofta är det underförstått att en man i värsta fall måste vara beredd att tillgripa våld för att leva upp till sin roll.

Undersökningar visar att män som är våldsamma i nära relationer ofta känner sig misslyckade. De har inte lyckats leva upp till rollen som man, i deras egna ögon eller andras. Känslan av förnedring föder våld.

Det blir allt tydligare att män måste involveras i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Både i form av politisk mobilisering och i form av samtal om machomyten, förväntningar och om stereotypa könsroller. På många platser i världen sker det redan.

I Sydafrika finns programmet »Men as partners«. Där såg man tydligt hur ojämställdhet leder till både våld och spridningen av hiv och bestämde sig för att börja från grunden och arbeta med attityder och roller.

Programmet har haft positiva effekter. Man kan tydligt se att tonåringar och unga män är betydligt mer öppna för förändring och nya sätt att tänka. Nya bilder av vad det är att vara man och kvinna leder till minskat våld. ◀

SRI LANKA:

Männen slutade dricka

Sarojini Wirasingham vet hur det känns när familjens pengar går till sprit, och när mannen försätter hela familjen i skräck. Men Sarojini vet också att det går att förändra. Organisationen ADIC:s metod har förbättrat situationen för alla i familjen.

»JAG HETER SAROJINI WIRASINGHAM och bor i Aroca Division på teplantagen Clarendon, i Nuwara Eliyaregionen. Här bor 1515 personer varav 416 arbetar på planta-

gen. En teplockerska tjänar 260 rupier om dagen (ungefär knappt 20 kronor).

Jag har arbetat på plantagen sedan jag var 14 år så nu har jag arbetat i 25 år.

Jag har tre barn. Ett av dem arbetar och de två andra går i skolan. Min man är »kankany« (arbetsledare) på plantagen. Han har druckit alkohol de senaste 15 åren. Han brukade dricka varje dag. Han trodde det hjälpte mot tröttheten och att han hade ont i kroppen. Han använde nog 150 rupier om dagen till sprit.

Det var nästan halva lönen så han hade inga pengar till familjen. När det var lönedag och när han kunde få ut förskott på lönen drack han mer än vanligt, så mycket att han var våldsam. Han brukade skrika på vägen och hamnade i slagsmål. När han kom hem slog han mig. Det var outhärdligt att vara hemma när han skrek och slog mig och barnen. Det var totalt kaos och vi levde i skräck. Barnens skolgång fungerade dåligt eftersom det inte var lugnt så att de kunde göra sina läxor.

Efter att organisationen ADIC började arbeta på plantagen har min man minskat sitt drickande. Han dricker

Våld en del av vardagen

ATT MANNEN slår är någonting som tycks vara en del av vardagen för kvinnor som arbetar på teplantager. Forskning i Sri Lanka bekräftar att nästan alla kvinnor känner någon som misshandlas av sin man eller har hört talas om att det sker antingen i hemmet eller i arbetet. Misshandeln kan bestå av sexuella övergrepp som våldtäkt i

äktenskapet eller icke-sexuellt våld som slag eller verbala nedvärderingar och trakasserier.

ADIC, (Alcohol and Drug Information Centre) har spelat en framträdande roll för en sänkt alkoholkonsumtion på plantagerna sedan 1997, då ett första framgångsrikt arbete inleddes på teplantagen Hapugastenne.

FOTO: FORUT SRI LANKA

inte längre varje dag utan någon enstaka gång. Han har insett hur mycket skada han orsakat och försöker undvika att dricka. Han har också förstått att det var en myt att alkohol hjälper mot att han har ont i kroppen. Han grälar inte på vägen och slåss inte hemma. Nu bidrar han till hushållet med pengar och tycker om att vara hemma. Han hjälper till och med barnen med läxorna och barnen trivs. Vi har inga skulder längre och försöker spara lite pengar.

Det var tack vare ADIC:s arbete, särskilt att man gick från hus till hus och diskuterade alkoholen. Arbetssättet att involvera alla och de förändringar som skett på plantagen gjorde att många andra män gjorde som min man och slutade dricka. ADIC har hjälpt oss räkna ut hur mycket pengar vi lägger ner på alkohol och hur pengarna kan användas bättre. Till och med våra barn är med och försöker motivera sin pappa att sluta helt. Han kommer att göra det, tror jag, ganska snart.» <

Han har insett hur mycket skada han orsakat och försöker undvika att dricka.

Självklart kan vi förändra

Eva-Britt Svensson (v) är andre vice ordförande i EU-parlamentets utskott för kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män. På egen hand lyckades hon under våren 2009 övertyga mer än hälften av EU-parlamentets ledamöter att ställa sig bakom UNIFEMs kampanj *Say No To Violence Against Women*.

Vilka drivkrafter ser du bakom våldet i nära relationer?

– Våldet är nära sammankopplat med de ojämlika maktförhållandena som råder mellan könen. Redan som barn blir vi socialiserade främst som pojkar och flickor och inte som de individer vi är. Pojkar uppmuntras till att vara tuffa och fysiska medan flickor får lära sig att stå tillbaka och se till andras behov.

FOTO: JANLILJKA

Vilken roll spelar alkohol för det här våldet?

– Jag tror att alkoholen förstärker det våld som förekommer i nära relationer men ser den inte som en huvudförklaring. Undersökningar visar att våld i nära relationer handlar om makt och kontroll samt att det även förekommer i alkoholfria sammanhang. Däremot tror jag att alkoholen kan vara en huvudförklaring ifråga om våld som förekommer i offentliga miljöer såsom krogbråk och liknande.

Är det våld som riktas mot barnen och mot partnern olika till karaktären?

– Våld riktat mot barn kan många gånger användas i utpressningssituationer för att få partnern att underkasta sig. Barnen drabbas också av att tvingas leva i våldsamma miljöer och bevittna våld.

Hur kan man minska våldet, särskilt det alkoholrelaterade våldet?

– Självklart kan vi förändra den här si-

tuationen! Det är oacceptabelt att framför allt kvinnor och barn ska tvingas leva med våld samt hot om våld. Först och främst måste vi förändra de normer som finns i samhället om mäns och kvinnors olika värde. Kvinnor ska ha rätt och möjlighet till egen försörjning, på så sätt blir de inte beroende av sin partner. Vi måste också förändra det rådande mansidealet som ofta förknippas med utövandet av makt och våld. Den svenska kvinnofridslagstiftningen är ett viktigt instrument för att visa att samhället inte accepterar våld i nära relationer. För att minska det alkoholrelaterade våldet måste vi ha en lagstiftning som medverkar till att minska konsumtionen av alkohol, till exempel begränsa tillgängligheten, ha åldersrestriktioner samt reglera alkoholkonsumtion i offentliga miljöer. Vi kan mobilisera kvinnor och män i kampen genom bland annat opinionsbildning och faktspridning. ◀

FOTO: ISTOCKPHOTO

Män – engagera er!

HUR SKA FLER MÄN och pojkar engageras i arbetet för jämställdhet mellan könen? Det är huvudfrågan för det globala nätverket *Men Engage*, som består av frivilligorganisationer som vill jobba för frågorna.

Utgångspunkten för arbetet är att män spelar en central roll för att skapa jämställdhet och för att förbättra hälsan, för båda könen. Istället för att enbart stärka kvinnor och flickor, vill *Men Engage* att kvinnor jobbar tillsammans med männen. Nätverket är ett försök att få till stånd ett arbete med män och jämställdhet på en högre, global nivå.

Men Engage grundades 2004 och har idag över 400 frivilligorganisationer som medlemmar från länder runt om i världen. Det övergripande målet med nätverket är att få män och pojkar att agera aktivt för jämställdhet och mot våld mot kvinnor och andra män. Frivilligorganisationer som delar de grundläggande principerna kan bli medlemmar i nätverket. *Men Engage* jobbar också tillsammans med kvinnorättsorganisationer för att påverka lagar, normer och inställningar.

Svenska Sida, Rädda Barnen och FNS utvecklingsorgan UNDP är några av finansierarna till *Men engage*.

I våras genomförde man sin första internationella konferens i Rio de Janeiro i Brasilien. I den deklaration som formulerades under konferensen står det bland annat:

»Alltför många män bär djupa sår av att försöka leva upp till de omöjliga kraven på manlighet och av att söka tröst i risktagande, våld, självdestruktivitet eller att sälja alkohol och droger. /—/ Vi är här eftersom vi vet att tiden då kvinnor var ensamma om att tala högt om diskriminering och våld – den tiden är över.« ◀

Fotnot:

Läs mer: *Men Engage*, www.menengage.org och *Rädda Barnen*, www.raddabarnen.se

Vad kan vi göra?

Daniel vet det. Sarojini vet. Jadeth vet det också. Att det går att förändra, att det går att stoppa våldet i nära relationer. Och för att göra det måste man se alkoholens roll.

TEXT: HELENA KARLSSON

ORGANISATIONEN Women's Friend Foundation i Thailand har gjort något som fortfarande är sällsynt inom den internationella forskningen. Med sina fyra pilotprojekt har de visat att med minskad alkoholkonsumtion, minskar våldet mot kvinnor och barn. Det finns nämligen inte mycket forskning på det här området – hur man minskar det alkoholrelaterade våldet i nära relationer. Men verktygen finns där: metoder för att minska våld, och åtgärder för minskad alkoholkonsumtion och färre alkoholskador. En bättre folkhälsa är helt enkelt ett sätt att förebygga våld.

Världshälsoorganisationen who nämner flera åtgärder som visat sig kunna minska alkoholkonsumtionen:

FOTO: ICG-FI/NTO-RÖRELSENS INTERNATIONELLA INSTITUT

Aansvaret ligger på allt från individ- till global nivå.

- **BEGRÄNSA** tillgängligheten till alkohol.
- **REGLERA PRISERNA** på alkohol.
- **BEHANDLING** av alkoholberoende personer.
- **SÅ KALLAD SCREENING** och interventioner. Att ställa frågor om alkoholkonsumtionen till *alla* som besöker exempelvis en vårdcentral, har visat sig vara effektiva metoder att minska drickandet.

ATT DETTA ÄR METODER som fungerar har mest kunnat visas i höginkomstländer, och det går inte med säkerhet att säga hur de passar i andra länder. Resurser till behandling av missbrukare i stor skala saknas exempelvis i utvecklingsländer. Men det är troligt att en restriktiv alkoholpolitik både skulle leda till en minskad alkoholkonsumtion och minskat våld även där.

Förutsättningarna skiljer sig dock åt enormt i olika länder, och läkare och sjuksköterskor på en hälsocentral i ett fattigt land jobbar redan med minimala resurser och ofta oöverstigliga arbetsuppgifter. WHO påpekar att det behövs metoder som är speciellt anpassade till låginkomstländernas förutsättningar, när det gäller att förebygga det alkoholrelaterade våldet.

Utgångspunkten för arbetet med att stoppa, och förebygga, våldet i nära relationer är de mänskliga rättigheterna. FN:s förklaring om mänskliga rättigheter från 1948 slår fast att »Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.« Här konstateras att ingen får utsättas för förnedrande behandling eller bestraffning. Men det visade sig att de allmänna instrumenten för mänskliga rättigheter inte var tillräckligt kraftfulla för att undanröja könsdiskriminering och skydda kvinnors mänskliga rättigheter. Även om kvinnor givetvis inte har annorlunda friheter, rättigheter eller skyldigheter än män, i teorin, så kan de ofta förnekas, begränsas eller till och med sättas ur spel i praktiken.

År 1979 antogs Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, kallad CEDAW på engelska. Konventionens slutsats är att en förändring av mannens traditionella roll, liksom kvinnans roll i samhället och familjen, är nödvändig för att full jämställdhet skall uppnås.

185 länder hade ratificerat CEDAW fram till och med 2008, vilket motsvarar 90 procent av FN:s medlemsstater. Det gör CEDAW till den konven-

Att en regering ställer sig bakom en sådan konvention bidrar till att sända ut tydliga signaler om att våld i nära relationer inte är acceptabelt.

tion, efter barnkonventionen, som har näst flest ratifikationer av alla konventioner om mänskliga rättigheter.

FN:s generalsekreterare ger i en studie om våld mot kvinnor, ett antal rekommendationer om hur man kan minska våldet. Man konstaterar att ansvaret ligger på allt från individ- till global nivå. Stater har exempelvis ett ansvar för att värna alla sina medborgares mänskliga rättigheter. Kvinnor behöver också känna till sina rättigheter. Dessutom behöver män, kvinnor, pojkar och flickor bland annat utbildas om hur man visar varandra respekt. Inte minst viktigt är dock att alla världens regeringar verkligen ratificerar och tillämpar den konvention som finns, CEDAW.

Att en regering ställer sig bakom en sådan konvention bidrar till att sända ut tydliga signaler om att våld i nära relationer inte är acceptabelt. Men det är också viktigt att staten och dess representanter inte begår våldshandlingar mot kvinnor. Lokala ledare och opinionsbildare, frivilligorganisationer, fackföreningar, media, religiösa församlingar och så vidare spelar också en nyckelroll för att påverka attityder och vara med och förändra beteenden och normer. Men också att utkräva ansvar av staten.

Våld i nära relationer drabbar inte bara kvinnor. Även barn i alla världens länder blir själva slagna eller oftare – blir vittnen till våldet mellan de vuxna som ska ge barnet trygghet. Den situationen i sig är ett brott mot barnkonventionen från 1989, som slår fast att »barnet, för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse«. De som ratificerat konventionen, vilket är 193 länder, åtar sig dessutom att »att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd«, och ska »vidta alla lämpliga lagstift-

Dryckesmönster

DRYCKESMÖNSTREN ser olika ut i världen. Vissa delar som exempelvis Nordeuropa, Latinamerika och Afrika söder om Sahara karaktäriseras av berusningsdrickande vilket är det mönster som medför störst risk. Generellt gäller i hela världen att kvinnor dricker mindre eller mycket mindre än män gör. Mindre när de dricker och mindre ofta. I ett land som Bangladesh dricker tre av tusen kvinnor medan fyra av fem dricker i Sverige. Kvinnors dryckesmönster styrs av traditioner, av normer och stigma, av att kvinnor föder barn och har huvudansvar för att fostra barnen. Men gamla mönster förändras och allt fler kvinnor blir alkoholkonsumenter. Globaliseringen slår igenom även på alkoholområdet och grupper med ingen eller låg konsumtion är en särskilt intressant målgrupp för alkoholindustrin. (WHO)

nings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp.«

Det är en lång väg kvar innan dessa rättigheter efterlevs. Men för alla de stater, organisationer, kvinnor och män som vill finns konventionerna som ett stöd, för såväl politik som personlig förändring. ◀

Diskutera

AV DE OLIKA TEXTERNA framgår det att mansrollen, maskuliniteten, »machismon«, är en stark drivkraft bakom våldet. Hur ser de här tre M-en ut i din vardag? För vi dessa normer/roller vidare eller försöker vi göra oss fria från dem?

ALKOHOL PÅVERKAR människor och samhället negativt på ett antal områden. Hälsa. Demokrati. Utveckling. Samhällsekonomi. Den spelar roll för våldet. Vilka begränsningar i tillgängligheten på alkohol anser du vara rimliga (Var och när man kan köpa alkohol, åldergränser, priser osv)? Hur kan individen påverka situationen?

ALKOHOLINDUSTRIN bearbetar regeringar i utvecklingsländer för att förhindra restriktiv alkohollagstiftning. Samtidigt marknadsför industrin sina produkter mycket aggressivt. Vilken betydelse kan detta få för våldet mot kvinnor och barn?”

I DEN HÄR SKRIFTEN finns fallbeskrivningar från Mexiko, Uganda, Malawi, Vitryssland, Sri Lanka och Thailand. Finns det några gemensamma drag i några eller alla? Vad skiljer fallen åt?

HUR KAN DET alkoholrelaterade våldet i hemmet minimeras? I Sverige och i utvecklingsländer.

Läs mer

VÄRLDENS BAKSMÄLLA – OM ALKOHOL SOM UTVECKLINGSHINDER. Bok från 2007 om hur alkoholen påverkar utvecklingen på olika områden. Författare: Pierre Andersson. Utgivare: IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut.

VÄRLDENS BAKSMÄLLA. Film från 2009 inspelad i Bangalore, Indien, och Kampala, Uganda. Producerad av Pierre Andersson. (DVD, 16 min) Filmen går både att låna och köpa från studieförbundet NBV (www.nbv.se) eller IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut (www.bistand.iogt.se). Utgivare: IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut.

STUDIEHANDLEDNINGAR FINNS.

Vi som står bakom skriften

IOGT-NTO-RÖRELSEN

IOGT-NTO-rörelsen är en politisk och religiöst obunden organisation som arbetar med alkohol och andra droger som utvecklingshinder, både i Sverige och i världen. Arbetet sker såväl genom policypåverkan som genom opinionsarbete, organisationsutveckling, förebyggande hälsoarbete och utbildning. IOGT-NTO-rörelsen består av fyra olika förbund: IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund, IOGT-NTO:s Juniorförbund och Nykterhetsrörelsens Scoutförbund. Det internationella utvecklingssamarbetet bedrivs genom stiftelsen IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut.

IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut
Granviksliden 2, 435 35 Mölnlycke.
TELEFON: 031-88 75 40
E-POST: info.bistand@iogt.se
HEMSIDA: www.bistand.iogt.se
PG: 90 04 63-1

FORUT

FORUT, Solidaritetsaksjon for utvikling, är en norsk biståndsorganisation som har sin bas i freds- och nykterhetsorganisationerna iogt, Juvente och iogts Juniorförbund i Norge. Syftet är att verka för social mobilisering av fattiga och att stödja deras kamp för bättre levnadsvillkor och grundläggande mänskliga rättigheter, genom ökat bistånd, opinionsaktiviteter och politiskt medvetandegörande. FORUT har Alcohol, Drugs and Development som sitt speciella kompetensområde.

FORUT, Solidaritetsaksjon for utvikling
Boks 300, 2803 Gjøvik
TELEFON: + 47 611 87400
E-POST: add@forut.no
HEMSIDOR: www.forut.no och www.add-resources.org

Källförteckning

NÄR DEN MAN LITAR PÅ SLÅR

Alcohol, Gender and Drinking Problems, WHO 2005
Alcohol and Interpersonal Violence, WHO 2005
Dags att se barnen! IOGT-NTOs Juniorförbund 2009
Den blinda fläcken – om alkoholens konsekvenser, reportageserie Sveriges Radios P1
Intimate Partner Violence and Alcohol WHO Fact Sheet
Women´s Friend Foundation, Thailand

MUCHO MACHO

Alcohol, Gender and Drinking Problems, WHO 2005
Love on the Rocks: Alcohol Abuse and Domestic Violence in Rural Mexico, Discussion paper no 2706, mars 2007, Manuela Angelucci.
Reaching Men for Health and Development. Presentation at the World Bank, Keijzer, B. 1998.
Salud reproductiva y violencia contra la mujer: un analisis desde la perspectiva de genero. [Reproductive health and violence against women: a gender perspective.] Granados Shiroma M. Nuevo Leon, Asociacion Mexicana de Poblacion, Consejo Estatal de Poblacion, 1996.
Social and economic costs of domestic violence: Chile and Nicaragua, Morrison A.R., och Orlando M.B., 1999

BAKOM VÅLDET FINNS MACHOMYTEN

Elimination of Violence against Women in Partnership with Men, James L. Lang, Women in Development Section, UNESCAP, 2006
Preventing and responding to gender-based violence in middle and low income countries: a global review and analysis, Sarah Bott et al, World Bank Policy Research Working Paper 3618, 2005
Combating Gender-Based Violence: A Key to Achieving the MDGs, UNIFEM, 2005

VAD KAN MAN GÖRA?

FNs konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor
FNs konvention om barnets rättigheter
In-depth study on all forms of violence against women, report of the Secretary-General, FN 2006
Intimate Partner Violence and Alcohol WHO Fact Sheet
Women´s Friend Foundation, sammanfattning av projektet Stop Drink Stop Violence to Women and Children

ÖVRIGA KÄLLOR

De personer och organisationer som intervjuats i texterna.

IOCT-NTO-RÖRELSEN
Internationella Institutet